

ปัญหาของกระบวนการพิจารณาตีปกรองในประเทศแถบอเมริกาใต้และกรณีศึกษาประเทศอาร์เจนตินาและประเทศเปรู

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร¹ และ อัครกร ไชยพงษ์²

Thongphon Promsaka Na Sakolnakorn and Akkorn Chaiyapong

¹ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Management Science, Silpakorn University

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Faculty of Law, Prince of Songkla University

E-mail: MR.Akkorn@gmail.com * corresponding

<https://doi.org/10.14456/issc.2026.18>

Article History

Received; 06-01-2026; Revised;
11-02-2026; Accepted; 13-02-2026

คำสำคัญ:

การปรับปรุง; กระบวนการพิจารณาตี;
คดีปกรอง; ปัญหา; อาร์เจนตินา; เปรู

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอปัญหาของกระบวนการพิจารณาตีปกรองในประเทศแถบอเมริกาใต้และกรณีศึกษาประเทศอาร์เจนตินาและประเทศเปรูและแนวทางแก้ไข โดยพบว่ากระบวนการพิจารณาตีปกรองของอาร์เจนตินาขาดศาลเฉพาะด้าน ส่งผลให้การตีความกฎหมายไม่เป็นเอกภาพ ขั้นตอนการพิจารณาตีมีความซับซ้อนและล่าช้า ทำให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้ยาก ความแตกต่างของกฎหมายระหว่างรัฐบาลกลางกับมลรัฐเป็นอุปสรรคสำคัญ แนวทางแก้ไขคือการปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาตีและพัฒนาความเชี่ยวชาญของผู้พิพากษา ในประเทศเปรู ระบบศาลเผชิญปัญหาความทับซ้อนของอำนาจระหว่างศาลกับฝ่ายบริหารการแทรกแซงทางการเมืองและภาระคดีจำนวนมากลดประสิทธิภาพการพิจารณาตี แนวทางแก้ไขคือการเสริมสร้างความเป็นอิสระของตุลาการและเร่งรัดขั้นตอนพิจารณาตี โดยทั้งสองประเทศควรส่งเสริมกลไกระงับข้อพิพาทก่อนขึ้นศาลเพื่อยกระดับประสิทธิภาพในระยะยาว

THE PROBLEMS OF THE ADMINISTRATIVE LITIGATION PROCESS IN SOUTH AMERICA: CASE STUDIES OF ARGENTINA AND PERU

Keywords:

Improvement; Judicial Process; Administrative Cases; Problems; Argentina; Peru

ABSTRACT

This article presents the problems of administrative litigation processes in South American countries, using case studies of Argentina and Peru, and proposing solutions. It finds that Argentina's administrative litigation system lacks specialized courts, resulting in inconsistent legal interpretation, complex and lengthy trial procedures, and limited access to justice; distinctions between federal and provincial laws are a significant obstacle to improvement, and solutions include improving procedural laws and enhancing the expertise of judges. In Peru, the court system faces overlapping powers between the judiciary and the executive branch, political interference, and a high volume of cases, which reduces judicial efficiency. In addition, improvements and solutions include strengthening judicial independence and expediting trial procedures. Both countries should promote pre-trial dispute resolution mechanisms to improve long-term efficiency.

บทนำ

การดำเนินคดีทางปกครองในอเมริกาใต้โดยทั่วไปจะเริ่มต้นเมื่อบุคคลหรือบริษัทยื่นคำร้องคัดค้านคำตัดสินทางปกครองต่อศาลหรือศาลเฉพาะกิจ โดยทั่วไปแล้ว ผู้เรียกร้องจะต้องใช้วิธีการเยียวยาทางปกครองที่มีอยู่ให้หมดสิ้น เช่น การอุทธรณ์หรือคำร้องขอให้พิจารณาใหม่ ก่อนการฟ้องร้อง แม้ว่าบางเขตอำนาจศาลจะอนุญาตให้มีการตรวจสอบทางตุลาการโดยตรงสำหรับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ อำนาจของศาลแตกต่างกันไป บางประเทศใช้ศาลธรรมดาที่มีสภาพปกครอง ในขณะที่บางประเทศมีศาลหรือศาลเฉพาะกิจทางปกครอง โดยกระบวนการมักจะรวมคำฟ้องเป็นลายลักษณ์อักษรเข้ากับขั้นตอนการพิสูจน์หลักฐาน นอกจากนี้ ศาลการจะตรวจสอบทั้งกฎหมายและบางครั้งก็ตรวจสอบข้อเท็จจริงของกฎหมายปกครอง มาตรฐานการพิจารณาคดีทางศาลมีตั้งแต่การตรวจสอบความถูกต้องตามกฎหมายอย่างเข้มงวด (การตรวจสอบความถูกต้องตามกฎหมายทั้งในรูปแบบและเนื้อหา) ไปจนถึงการทดสอบความได้สัดส่วนและความสมเหตุสมผลในวงกว้าง ขึ้นอยู่กับประเพณีของรัฐธรรมนูญ (Perlingeiro, 2014^[5]; Mairel, 2015^[2]; Perlingeiro, 2016)^[6]

กระบวนการพิจารณาคดีปกครองในประเทศแถบอเมริกาใต้ ตุลาการอาจออกคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวหรือคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวเพื่อระงับกฎหมายปกครองไว้จนกว่าจะมีมติขั้นสุดท้ายเพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่ไม่อาจแก้ไขได้ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วแนวทางแก้ไขประกอบด้วย การเพิกถอนกฎหมายปกครอง การสั่งให้ฝ่ายปกครองใช้มาตรการเฉพาะ หรือการให้ค่าชดเชยเมื่อสิทธิถูกระทบโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ศาลในภูมิภาคแถบอเมริกาใต้ใช้แนวทางแก้ไขเชิงโครงสร้างหรือการกำกับดูแลเพิ่มมากขึ้นในการติดตามการนำคำพิพากษาของหน่วยงานสาธารณะไปปฏิบัติ โดยเฉพาะในคดีด้านสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ หลักประกันทางวิธีพิจารณาความ เช่น สิทธิในการได้รับการไต่สวน การตัดสินโดยมีเหตุผล และการเข้าถึงยานหลักฐาน เป็นข้อกำหนดอย่างเป็นทางการที่ศาลบังคับใช้เพื่อปกป้องกระบวนการยุติธรรม ความโปร่งใส และการเก็บบันทึกข้อมูลทางปกครองเป็นสิ่งสำคัญ ผู้พิพากษาต้องอาศัยเอกสารทางปกครองโดยละเอียดเพื่อประเมินความชอบด้วยกฎหมายและความได้สัดส่วน โดยรวมแล้ว การดำเนินคดีทางปกครองในอเมริกาใต้มีความสมดุลระหว่างการเคารพดุลยพินิจทางปกครองกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิส่วนรวมของศาล ซึ่งถูกกำหนดโดยทางเลือกตามรัฐธรรมนูญและสถาบันของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม คดีค้างและทรัพยากรตุลาการที่จำกัดมักทำให้การดำเนินคดีทางปกครองล่าช้า ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการปฏิรูปเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับศาลเฉพาะทางและการระงับข้อพิพาททางเลือก (Perlingeiro, 2016^[6]; Villalonga, 2024)

ปัญหาของกระบวนการพิจารณาคดีปกครองในทวีปอเมริกาใต้

ประเด็นสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดีปกครองในประเทศแถบอเมริกาใต้กำลังเผชิญ ได้แก่ อิทธิพลทางการเมือง ความไร้ประสิทธิภาพ การทุจริต และประวัติศาสตร์ของการผสมผสานประเพณีทางกฎหมาย กรณีศึกษาจากประเทศต่างๆ เช่น บราซิล อาร์เจนตินา โคลอมเบีย และเปรู ชี้ให้เห็นถึงช่องโหว่เฉพาะภายในระบบยุติธรรมของประเทศเหล่านั้นมีดังนี้

การแทรกแซงทางการเมืองและการขาดความเป็นอิสระ

อิทธิพลของฝ่ายบริหาร: ในหลายประเทศ ฝ่ายบริหารถูกกล่าวหาว่าพยายามเพิ่มอำนาจควบคุมตุลาการ

การปลดตุลาการและบรรจุแต่งตั้งศาล: ผู้นำได้ใช้อำนาจของตนในการปลดตุลาการฯ ที่ไม่ได้รับความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หรือผู้พิพากษาอิสระและแต่งตั้งหรือแทนที่ด้วยตุลาการฯ ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด (พันธมิตร) เพื่อให้แน่ใจว่าคำตัดสินเป็นที่พอใจของผู้มีอำนาจ (ฝ่ายการเมือง)

การแต่งตั้งที่มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง: กระบวนการแต่งตั้งและถอดถอนผู้พิพากษามักขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางการเมืองมากกว่าความเหมาะสม ซึ่งเป็นการบั่นทอนความเป็นอิสระของตุลาการ

ความไม่มีประสิทธิภาพและการดำเนินคดีที่มากเกินไป

ระบบที่มีภาระงานมากเกินไป: ระบบตุลาการหลายแห่งมีบุคลากรไม่เพียงพอ งบประมาณไม่เพียงพอ และมีคดีความจำนวนมากเกินกำลัง ตัวอย่างเช่น การขาดแคลนบุคลากรในศาลบราซิล ส่งผลให้กระบวนการทางกฎหมายล่าช้าอย่างมาก

ความล่าช้าในกระบวนการ: ความล่าช้าที่ยาวนาน กระบวนการที่ติดขัด และการสนับสนุนด้านการบริหารที่ไม่เพียงพอ เป็นอุปสรรคต่อระบบตุลาการ ดังที่เห็นในอาร์เจนตินา

ช่องว่างทางเทคโนโลยี: แม้ว่าเทคโนโลยีจะถูกนำมาใช้มากขึ้นในช่วงการระบาดของโควิด-19 แต่แพลตฟอร์มมักไม่ได้รับการออกแบบมาเพื่อการใช้งานในฝ่ายตุลาการ ทำให้เกิดช่องโหว่ด้านความปลอดภัย การเชื่อมต่อที่ไม่เสถียร และการขาดการฝึกอบรมสำหรับเจ้าหน้าที่

การทุจริต

การรับรู้ที่แพร่หลาย: การทุจริตเป็นปัญหาสำคัญ และมักมีการรับรู้ของสาธารณชนว่าตุลาการฯ มีแนวโน้มที่จะถูกติดสินบนและไม่ได้บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม

การคุกคามตุลาการ: ในบางบริบท เช่น ความขัดแย้งทางอาวุธในโคลอมเบีย ผู้พิพากษาต้องเผชิญกับการข่มขู่และการข่มขู่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความเป็นกลาง

ผลกระทบจากเรื่องอื้อฉาว: เรื่องอื้อฉาวเกี่ยวกับการทุจริตที่รับรู้โดยทั่วไป เช่น การปฏิบัติการในการสืบสวนดำเนินคดีเรื่องทุจริตในหลายพื้นที่ ต้องเผชิญอุปสรรคจากเครือข่ายที่กว้างขวางที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่รัฐและภาคธุรกิจ นอกจากนี้ความพยายามในการปราบปรามการทุจริตต้องเผชิญกับอุปสรรคเนื่องจากกฎหมายอ่อนแอและการแทรกแซงทางการเมือง

การผสมผสานประเพณีทางกฎหมาย

การปะทะกันทางวัฒนธรรมทางกฎหมาย: หลายประเทศในภูมิภาคนี้ ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากอิตาลีอาณานิคมในโอเชียเนียมีวัฒนธรรมทางกฎหมายที่ผสมผสานกฎหมายแพ่งของยุโรปภาคพื้นทวีปเข้ากับกฎหมายจารีตประเพณีอย่างไม่เหมาะสม ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาต่างๆ เช่น การฟ้องร้องที่มากเกินไป และการขาดความสม่ำเสมอในการตัดสินใจ

กระบวนการทางกฎหมายที่ขัดแย้งกัน: ระบบแบบผสมผสานอาจนำไปสู่ความสับสนและความไม่มีประสิทธิภาพ ดังที่เห็นได้จากคดีความทางกฎหมายของบราซิลที่เรียกว่า Mandado de segurança ซึ่งมีรากฐานมาจากประเพณีทางกฎหมายหลายแขนง

หมายเหตุ Mandado de segurança (ในภาษาโปรตุเกส) เป็นกระบวนการทางกฎหมายของประเทศบราซิลที่มีลักษณะคล้ายกับการร้องขอให้ศาลออกหมายหรือคำสั่งเพื่อคุ้มครองสิทธิ ในทางกฎหมายไทยอาจเทียบเคียงได้กับ "คำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว" หรือ "การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง" ในบางบริบท แต่มีหลักการและขอบเขตที่เฉพาะเจาะจงกว่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อต่อสู้กับการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (Illegal) หรือการใช้อำนาจโดยมิชอบ (Abusive) ของเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะอำนาจสาธารณะ และการคุ้มครองสิทธิ กล่าวคือ ใช้สำหรับการคุ้มครอง "สิทธิที่ชัดเจนและแน่นอน" (Direito líquido e certo) ของบุคคล คำว่า "สิทธิที่ชัดเจนและแน่นอน" หมายถึง สิทธิที่สามารถพิสูจน์ได้ทันทีด้วยพยานหลักฐานที่เป็นเอกสารที่ชัดเจนในสำนวนคดี โดยไม่จำเป็นต้องมีการสืบพยานเพิ่มเติม

กรณีศึกษาปัญหากระบวนการดำเนินการยุติธรรมทางปกครองในประเทอาร์เจนตินาและประเทศเปรู

กระบวนการดำเนินการยุติธรรมทางปกครองในอาร์เจนตินาและเปรูไม่ได้แยกออกจากศาลยุติธรรมอย่างชัดเจนเหมือนในประเทศไทย แต่เป็นการรวมอยู่ในโครงสร้างระบบตุลาการทั่วไป โดยมีศาลบางส่วนที่รับผิดชอบพิจารณาคดีด้านปกครองโดยเฉพาะ

ระบบศาลของอาร์เจนตินาเป็นแบบทวีภาค (federal และ provincial) และมีหลายองค์กรในระบยุติธรรมที่ทำหน้าที่พิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการ โดยการจัดการคดีของศาลยุติธรรมของอาร์เจนตินาแบ่งออกเป็นแผนกย่อยต่างๆ ตามประเภทของกฎหมาย เช่น อาญา แพ่ง ครอบครัว รวมถึงคดีที่เกี่ยวข้องกับการทบทวนการบริหารราชการแผ่นดิน

ระบบศาลของเปรูมีลักษณะเป็นลำดับขั้น โดยมีศาลฎีกาเปรูเป็นศาลสูงสุด โดยศาลฎีกาแบ่งออกเป็นแผนกต่างๆ ซึ่งรวมถึงแผนกกฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายสังคม ซึ่งมีอำนาจในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายปกครอง นอกจากนี้มีศาลเฉพาะทาง โดยมีศาลสูงพิเศษที่จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดการกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการทุจริตของเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะ

ตารางที่ 1

ปัญหากระบวนการดำเนินการยุติธรรมทางปกครองในประเทอาร์เจนตินาและประเทศเปรู

ประเทศ	ประเด็นปัญหา
อาร์เจนตินา	<ul style="list-style-type: none"> มีกระบวนการพิจารณาคดีปกครองเพื่อจัดการกับข้อพิพาทระหว่างประชาชนกับรัฐบาล อย่างไรก็ตาม ระบบตุลาการประสบปัญหาความล่าช้าและไร้ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของสาธารณชนต่อการทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการก็เพิ่มสูงขึ้น ในบางกรณี คำสั่งของศาลฯ อาจเผชิญกับอุปสรรคในการบังคับใช้ โดยหน่วยงานรัฐอาจอ้างถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือการบริหารจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามคำสั่งศาล แม้ว่าศาลจะเคยตัดสินว่าข้อจำกัดเหล่านี้ไม่ใช่เหตุผลที่เพียงพอในการละเมิดสิทธิมนุษยชนก็ตาม หนึ่งในปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดคือกระบวนการพิจารณาคดีที่ใช้เวลานานมาก ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ประชาชนทั่วไปอาจมีปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางปกครองอย่างสะดวกและรวดเร็ว ระบบศาลประสบปัญหาการสนับสนุนด้านธุรการที่ไม่เพียงพอและไม่มีประสิทธิภาพ
เปรู	<ul style="list-style-type: none"> การแทรกแซงทางการเมือง การทุจริต และการขาดเกณฑ์นิติศาสตร์ที่เป็นหนึ่งเดียวในระบบตุลาการของเปรู การทุจริตถือเป็นปัญหาที่ร้ายแรงที่สุดในระบบตุลาการของเปรู รวมถึงในกระบวนการทางปกครองด้วย มีรายงานเรื่องการให้สินบน

ตารางที่ 1

ปัญหาการกระบวนการดำเนินการยุติธรรมทางปกครองในประเทศอาร์เจนตินาและประเทศเปรู

ประเทศ	ประเด็นปัญหา
	<p>การเลือกที่รักมักที่ชัง และการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบในหมู่เจ้าหน้าที่รัฐและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กระบวนการทางกฎหมายใช้เวลานานและไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้การเข้าถึงความยุติธรรมเป็นไปได้ยากและล่าช้า ● ระบบศาลประสบปัญหาด้านการจัดการคดีที่จำกัด การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่ไม่เป็นระบบ และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่ล้าสมัย

อภิปราย

ระบบพิจารณาคดีปกครองของอาร์เจนตินาเน้นการใช้ Amparo (การเยียวยาทางกฎหมายฉุกเฉิน (คล้ายคำสั่งศาลปกครอง) ภายใต้รัฐธรรมนูญมาตรา 43 เพื่อปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐานที่ถูกละเมิดโดยรัฐ โดยเน้นการแก้ไขอย่างรวดเร็วและกระชับ มักเป็นชั้นตอนเสริม (subsidiary) ที่ต้องใช้ช่องทางปกครองให้หมดก่อน (ยกเว้นกรณีฉุกเฉิน) ซึ่งศาลสามารถออกคำสั่งให้รัฐดำเนินการหรือหยุดการกระทำเพื่อคืนสิทธิให้ประชาชนได้ทันที มักใช้กับประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและบริการสาธารณะ เช่น น้ำสะอาด หรือสิ่งแวดล้อมของชนพื้นเมือง) และใช้ศาลทั่วไปเป็นหลัก โดยขาดหน่วยงานพิพากษาปกครองเฉพาะ ทำให้ความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีแตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด อันส่งผลต่อความเท่าเทียมในการเข้าถึงศาล ความซับซ้อนของ Amparo ที่เป็นวิधिพิเศษในอาร์เจนตินาทำให้ประชาชนไม่เข้าใจสิทธิเบื้องต้น และต้องอาศัยทนายความผู้เชี่ยวชาญในการเข้าถึงศาลอย่างแท้จริง (Verbic, 2016)^[7] ในขณะที่เปรูมี Tribunal Constitucional (องค์กรสูงสุดที่ทำหน้าที่ควบคุมและตีความรัฐธรรมนูญของเปรู เป็นหน่วยงานอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญปี 1993 มีหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีสำนักงานใหญ่ที่กรุงลิมา) ทำหน้าที่ควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชน แต่บทบาทนี้ก่อให้เกิดการปะทะระหว่างศาลและฝ่ายบริหาร/นิติบัญญัติ ซึ่งอาจทำให้กระบวนการยุติธรรมขัดแย้งได้ ระบบยุติธรรมปกครองทั้งสองประเทศเผชิญปัญหาความล่าช้า เนื่องจากจำนวนคดีล้นและการขาดแคลนทรัพยากรในการพิจารณาคดีอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัญหาทั่วไปในภูมิภาคลาตินอเมริกา ปัญหาอำนาจของศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญในเปรูยังมีข้อจำกัดในด้านการบังคับคำตัดสินให้มีผลทั่วไป ซึ่งอาจลดประสิทธิภาพการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (Perlingeiro, 2016)^[6] โดยอุปสรรคที่สำคัญคือความไม่เป็นเอกภาพของกฎหมายปฏิบัติราชการและชั้นตอนฟ้องคดี ซึ่งทำให้ผู้ฟ้องคดีต้องเผชิญทั้งความยุ่งยากและต้นทุนสูง แนวทางแก้ไขคือการเสริมสร้างระบบศาลปกครองเฉพาะทางที่มีชั้นตอนและกฎหมายปฏิบัติราชการชัดเจน เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความรวดเร็วในการพิจารณา (Brewer-Carias, 2021)^[1] การฝึกอบรมบุคลากรให้เข้าใจหลักสิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมเชิงบริหาร จะช่วยให้การวินิจฉัยคดีมีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากขึ้น (Perlingeiro, 2016)^[6] ควรยกระดับการเผยแพร่ข้อมูลและสนับสนุนทางกฎหมายแก่ประชาชนทั่วไปเพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือทางศาลเช่น amparo ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และมีการสร้างกลไกการแก้ไขข้อพิพาทภายในองค์กรปกครองก่อนฟ้องศาลอาจช่วยลดคดีล้นและเพิ่มโอกาสให้การเข้าถึงการยุติธรรมเป็นไปอย่างทั่วถึง (Palma, 2025)^[4]

สำหรับประเทศไทย กระบวนการพิจารณาคดีปกครองของศาลปกครองในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนและควบคุมการใช้อำนาจรัฐ อย่างไรก็ตาม ยังประสบปัญหาหลายประการ เช่น ความล่าช้าในการพิจารณาคดีจากจำนวนคดีที่เพิ่มสูงขึ้นและข้อจำกัดด้านบุคลากร ความซับซ้อนของข้อกฎหมายและพยานหลักฐานในคดี

ปกครองที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตลอดจนความเข้าใจของประชาชนต่อขั้นตอนและสิทธิในการฟ้องคดียังมีจำกัด นอกจากนี้ การบังคับคดีให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามคำพิพากษายังอาจเผชิญอุปสรรคในทางปฏิบัติ (Thanachotphokin, 2020)^[3] ประเทศไทยมีโครงสร้างศาลปกครองเฉพาะที่ชัดเจนมากกว่าสองประเทศในอเมริกาใต้ แต่ยังมีเผชิญปัญหาความล่าช้าและการบังคับคดี ขณะที่ประเทศอาร์เจนตินาและประเทศเปรูมีความท้าทายด้านโครงสร้างระบบศาลและความซับซ้อนเชิงสหพันธรัฐหรือการปฏิรูปกฎหมาย ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีปกครองมีความแตกต่างเชิงบริบททางการเมืองและโครงสร้างรัฐอย่างชัดเจน โดยการเปรียบเทียบกระบวนการพิจารณาคดีปกครองระหว่างประเทศไทย ประเทศอาร์เจนตินาและประเทศเปรู ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ตารางเปรียบเทียบปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการพิจารณาคดีปกครองระหว่างประเทศไทย ประเทศอาร์เจนตินาและประเทศเปรู

ประเด็น	ประเทศไทย	ประเทศอาร์เจนตินา	ประเทศเปรู
โครงสร้างศาลปกครอง	มีศาลเฉพาะ คือ ศาลปกครองแยกจากศาลยุติธรรม	ไม่มีศาลปกครองแยกเฉพาะชัดเจนในทุกระดับ ใช้ระบบศาลรัฐบาลกลางและศาลจังหวัดพิจารณาคดีปกครอง	มีเขตอำนาจศาลปกครองภายใต้ศาลยุติธรรมทั่วไป แต่มีห้องพิจารณาคดีเฉพาะด้านปกครอง
ความล่าช้าในการพิจารณาคดี	คดีสะสมจำนวนมาก บุคลากรจำกัด	กระบวนการหลายขั้นตอนและระบบอุทธรณ์ซับซ้อน ทำให้ใช้เวลานาน	คดีล้นศาล โดยเฉพาะคดีภาษีและคดีเกี่ยวกับรัฐ
ความซับซ้อนของกฎหมาย	กฎหมายปกครองและระเบียบราชการมีรายละเอียดสูง	ระบบกฎหมายแบบผสม (Civil law และ federal structure) ทำให้การตีความแตกต่างกันระหว่างมลรัฐ	การปฏิรูปกฎหมายปกครองยังไม่เสถียร มีการแก้ไขบ่อย
การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	ประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้เรื่องสิทธิฟ้องคดี	ค่าใช้จ่ายและขั้นตอนทางกฎหมายค่อนข้างสูง และการทุจริตของเจ้าหน้าที่	ขั้นตอนก่อนฟ้องใช้ระยะเวลา และการทุจริตของเจ้าหน้าที่
การบังคับตามคำพิพากษา	บางกรณีหน่วยงานรัฐปฏิบัติล่าช้า	การปฏิบัติตามคำพิพากษาขึ้นกับกลไกระดับมลรัฐ	ปัญหาการบังคับคดีในหน่วยงานรัฐท้องถิ่น

สรุป

กระบวนการพิจารณาคดีปกครองในประเทศไทยเจอเจตนาประสบปัญหาจากการไม่มีศาลปกครองเฉพาะ ทำให้คดีปกครองอยู่ในอำนาจศาลทั่วไปและเกิดความไม่เป็นเอกภาพในการตีความกฎหมาย ขั้นตอนการพิจารณาคดีมีความซับซ้อนและล่าช้า ส่งผลให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้ยากและมีต้นทุนสูง อุปสรรคสำคัญคือความแตกต่างของกฎหมายและแนวปฏิบัติระหว่างรัฐบาลกลางกับมลรัฐ แนวทางแก้ไขคือการพัฒนากฎหมายวิธีพิจารณาคดีปกครองให้ชัดเจนและเพิ่มความเชี่ยวชาญของผู้พิพากษาในคดีปกครอง สำหรับในประเทศเปรู แม้จะมีศาลรัฐธรรมนูญและกระบวนการคุ้มครองสิทธิทางปกครอง แต่กลับเกิดปัญหาความทับซ้อนของอำนาจระหว่างศาลกับฝ่ายบริหาร อุปสรรคอีกประการคือการแทรกแซงทางการเมืองและข้อจำกัดในการบังคับตามคำพิพากษาความล่าช้าและภาระคดีจำนวนมากส่งผลให้กระบวนการพิจารณาคดีขาดประสิทธิภาพแนวทางแก้ไขของเปรูคือการเสริมสร้างความเป็นอิสระของตุลาการและปรับปรุงขั้นตอนให้รวดเร็วและโปร่งใส ทั้งสองประเทศควรส่งเสริมกลไกระงับข้อพิพาททางปกครองก่อนฟ้องศาลเพื่อลดภาระคดี การปฏิรูปเชิงโครงสร้างควบคู่กับการยึดหลักนิติธรรมจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพกระบวนการพิจารณาคดีปกครองในระยะยาว

จากการเปรียบเทียบกระบวนการพิจารณาคดีปกครองพบว่าประเทศไทยมีโครงสร้างศาลเฉพาะคือ “ศาลปกครอง” ซึ่งช่วยให้การพิจารณาคดีมีความเป็นระบบมากกว่าบางประเทศ อย่างไรก็ตาม ยังประสบปัญหาที่ค้างค้ำและข้อจำกัดด้านบุคลากร ขณะที่ประเทศอาร์เจนตินาเผชิญความซับซ้อนจากโครงสร้างสหพันธรัฐและขั้นตอนอุทธรณ์หลายระดับ ส่วนประเทศเปรูมีอุปสรรคจากกระบวนการก่อนฟ้องและการปฏิรูปกฎหมายที่ยังไม่เสถียร โดยทั้งสามประเทศต่างมีปัญหาคล้ายกันในด้านความล่าช้าและการบังคับตามคำพิพากษา เพียงแต่มีความแตกต่างตามบริบทโครงสร้างรัฐและระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ

องค์ความรู้ใหม่

สรุปองค์ความรู้ใหม่จากบทความเรื่อง “ปัญหาและแนวทางพัฒนากระบวนการพิจารณาคดีปกครองในประเทศแถบอเมริกาใต้และกรณีศึกษาประเทศอาร์เจนตินาและประเทศเปรู” สามารถสังเคราะห์ได้ 5 ข้อ ดังนี้

1. โครงสร้างศาลปกครองเป็นปัจจัยกำหนดประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม ประเทศที่ขาดศาลปกครองเฉพาะ เช่น อาร์เจนตินา มีแนวโน้มเกิดความไม่เป็นเอกภาพของคำพิพากษาและความล่าช้าในการคุ้มครองสิทธิ
2. ความล่าช้าในคดีปกครองเป็นปัญหาเชิงระบบของภูมิภาค ภาระคดีจำนวนมาก การขาดทรัพยากร และขั้นตอนที่ซับซ้อน เป็นปัจจัยร่วมที่บั่นทอนประสิทธิภาพการพิจารณาคดีในประเทศแถบอเมริกาใต้
3. ความเป็นอิสระของตุลาการมีความเชื่อมโยงกับเสถียรภาพทางการเมือง กรณีเปรูสะท้อนว่าการแทรกแซงทางการเมืองและความทับซ้อนของอำนาจระหว่างศาลกับฝ่ายบริหารส่งผลโดยตรงต่อความน่าเชื่อถือของระบบศาลปกครอง
4. กลไกคุ้มครองสิทธิทางปกครองต้องควบคู่กับการจัดการภาระคดี โดยเครื่องมือพิเศษ เช่น ระบบ Amparo ช่วยเพิ่มการเข้าถึงความยุติธรรม แต่จำเป็นต้องมีระบบคัดกรองเพื่อป้องกันคดีสิ้นและลดความซ้ำซ้อน
5. การพัฒนากระบวนการพิจารณาคดีปกครองต้องอาศัยการปฏิรูปแบบบูรณาการ โดยการแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนต้องผสมผสานการปรับโครงสร้างศาล การพัฒนากฎหมายวิธีพิจารณาคดี และการส่งเสริมกลไกระงับข้อพิพาทก่อนฟ้องศาล

REFERENCE

- [1] Brewer-Carias, A. (2021). *Administrative procedure and judicial review in Latin America in: Judicial Review of Administration in Europe*. Edited by: Giacinto della Cananea and Mads Andenas, Oxford University.
 - [2] Mairel, H. A. (2015). The need for comparative administrative law studies in Latin America. *Comparative Law Review*, 6(3), 1–22.
 - [3] Thanachotphokin, S. (2020). PROBLEMS AND SOLUTIONS FOR ADMINISTRATIVE MANAGEMENT OF THAI ADMINISTRATIVE COURTS [Article in Thai]. *SUTHIPARITHAT JOURNAL*, 32(Special), 168–178. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_Suthiparithat_Journal/article/view/243284
 - [4] Palma, L. M. (2025). Editorial: Reflecting on innovation and integrity in Court Administration. *International Journal for Court Administration*, 16(1), 1-4. <https://doi.org/10.36745/ijca.698>
 - [5] Perlingeiro, R. (2014). Brazil's administrative justice system in a comparative context. *Revista de Investigações Constitucionais*, 1(3), 33–58.
 - [6] Perlingeiro, R. (2016). Contemporary challenges in Latin American administrative justice. *BRICS Law Journal*, 3(2), 21–56.
 - [7] Verbic, F. (2016). An overview of administrative justice in Argentina. *BRICS Law Journal* 3(2), 57-66.
- Villalonga, C. (2024). Redrafting imperfect legislation: Structural judgments and judicial supervision of administrative enforcement in Latin America. *Oñati Socio-Legal Series*, 14(6), 1792–1819.